

Още приказки от
Хилъда и една нощ

София, 2020

ПО ИЗДАНИЯТА

Richard Francis Burton,

The Book of The Thousand Nights and a Night.

Printed by the Burton Club For Private Subscribers Only, 1885–1888

Andrew Lang,

The Arabian Nights Entertainments,

Longmans, Green and Co, 1918 (1898)

Михаил Салъе,

Тысяча и одна нощь,

изд. „Академия“ 1929–1938 г.

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Огняна Иванова, съставителство и адаптация, 2020

© Борис Стоилов, художник, 2020

© Издателство „Изток-Запад“, 2020

ISBN 978-619-01-0597-8

Още приказки от

Хиляда и една нощ

Съставителство и адаптация
Огняна Иванова

Съдържание

Арабски нощи	7
Спящият и будният	13
<i>Историята за безделника и гостилничаря</i>	16
Приказка за принцовете дервиши и багдадските девойки	27
<i>Историята на първия дервиш, принц по рождение</i>	36
<i>Историята на втория дервиш, принц по рождение</i>	40
<i>Историята на завистника и неговия съсед</i>	45
<i>Историята на третия дервиш, принц по рождение</i>	53
<i>Историята на Зубейда</i>	62
Приказка за Камр ал-Заман	67
Разказ на Големия мързел Абу ал-Мухаммад	97
Малкият гърбушко	107
Приказка за сестрите завистници	115
Приказка за Али баба, четирийсетте разбойници и робинята Морганиана	137
Откраднатата кесия	153
Мъжът, който не се засмял до края на дните си	157
Приказка за Синдбад Мореплавателя	163
<i>Първо пътешествие на Синдбад Мореплавателя</i>	166
<i>Второ пътешествие на Синдбад Мореплавателя</i>	170
<i>Трето пътешествие на Синдбад Мореплавателя</i>	173
<i>Четвърто пътешествие на Синдбад Мореплавателя</i>	177
<i>Пето пътешествие на Синдбад Мореплавателя</i>	181

<i>Шесто пътешествие на Синдбад Мореплавателя</i>	184
<i>Седмо пътешествие на Синдбад Мореплавателя</i>	188
Златарят и певицата от Кашмир	193
Приказка за рибаря	199
<i>Историята на гръцкия крал и лечителя Дубан</i>	204
<i>Историята на търговеца и папагала</i>	205
<i>Историята на наказания везир</i>	207
<i>Историята на господаря на Черните острови</i>	214
Приключенията на багдадския халиф Харун ал-Рашид	217
<i>Историята на слепеца Абдуллах баба</i>	221
<i>Историята на сиди Нуман</i>	225
Разрушителят на пирамидите	233
Историята на търговеца, който нямал късмет	237
Приказка за Аладин и вълшебната лампа	243
Разказ за крадеца и ахмака	267
Джаафар ал-Бармаки и болният старец	271
Приказка за бедняка и кучето	275
„Послеслов“	281

Арабски ноци

В летописите на персийската империя на Сасанидите, господствали около 400 години до границите с Китай, както и отвъд великата река Ганг, пише за неин владетел, наричан „най-добрият господар на своето време“. Поданиците му го почитали, съседите се бояли от него, а когато дошъл краят на дните му, той оставил след себе си по-благоденстваща и силна държава, отколкото всеки владетел преди него.

Имал двама синове, които много се обичали, ала законите на империята не позволили на Шахриар, по-големия брат, да управлява заедно с Шахзаман, по-малкия брат. Цели десет години това положение го тревожело, докато не отделил Голяма Татария от Персийската империя и не направил брат си неин владетел.

Султан Шахриар имал жена, която обичал повече от всичко на света и най-голямата му радост била да ѝ дарява прекрасни одежди и скъпоценности. Ала за беда след няколко години случайно открил, че неговата сълтана подло го мами. Посрамен и натъжен, той решил да приложи закона и поръчал на великия везир да посече неверницата. Почувствал се толкова нещастен, че почти загубил ума си, затова взел да повтаря, че в дъното на душата си всички жени са лоши, както неговата, стига човек да го разбере, така че колкото по-малко жени има на света, толкова по-добре. Затова всяка вечер си вземал нова съпруга, а на другата сутрин тя била погубвана от великия везир. Съветникът му изпълнявал това негово нареждане с нежелание, но нямало какво да направи: всяка нощ младата жена, избрана за султана, на сутринта загивала.

Деянията на Шахриар ужасявали хората и в града се чували само писъци и ридания. В една къща баща оплаквал смъртта на дъщеря си, в друга –

майка треперела за съдбата на чедото си. Наместо благословиите, с които дотогава обсипвали господаря, сега го проклинали.

Самият велик везир имал две дъщери. По-голямата се казвала Шехеразада¹, а по-малката – Дунязада. Малката не се отличавала с нищо от връстничките си, но сестра ѝ била невероятно умна и смела. Освен че нейният баща ѝ осигурил най-добрите учители по философия, медицина, история и изящни изкуства, в цяла Персия нямало по-красива от нея.

Един ден Шехеразада казала на баща си, великия везир:

– Татко, имам към теб една молба. Ще я изпълниш ли?

– Няма да ти откажа нищо, стига да е разумно и справедливо – отвърнал бащата.

– Чуй ме тогава. Искам да променя султана и да отърва девойките и техните майки от ужасната орис, която ги заплашва.

– Прекрасно е намерението ти – рекъл везирът. – И как възнамеряваш да го постигнеш?

– Татко, след като ти си задължен да намираш нова жена на господаря всеки ден, ако ме обичаш, умолявам те да удостоиш и мене с тази чест! – казала Шехеразада.

– Кога оглупя толкова?! – ужасен извикал везирът. – Как ти хрумна такова нещо?! Със сигурност знаеш какво означава една девойка да стане султана.

– Да, мили татко, това ми е добре известно, но не се боя да изпълня намерението си – казала дъщерята. – Ако не успея, чака ме славна смърт, ала ако успея, ще направя голямо добро на хората.

– Дори не си го помисляй – спрял я везирът. – Никога няма да получиш моето съгласие. Когато султанът ме накара да забия кинжал в гърдите ти, ще трябва да му се подчиня. Кой баща би могъл да понесе това? Ако не те е страх от смъртта, поне се бой от скръбта, която ще ми донесеш!

– За втори път те питам, татко: ще изпълниш ли молбата ми? – не се предавала Шехеразада.

– Упорството ти няма граници! – възкликнал везирът. – Може ли толкова твърдо да искаш да намериш смъртта си?!

Ала девойката категорично отказала да се вслуша в думите на баща си и накрая великият везир се отчаял и бил принуден да отстъпи. Със свито

¹ Транскрипцията на имената е според произношението им на арабски и персийски, но известните имена са предадени на български в традиционната си форма – напр. Шехеразада вм. Шахразад, Аладин вм. Аля ад-Дин, Моргиана вм. Марджан и др. (Всички бележки под линия са на съставителя.)

сърце отишъл в двореца и осведомил султана, че на следващата вечер ще му доведе Шехеразада.

Султанът посрещнал тази вест с преголямо изумление.

– Как така си решил да пожертваш дъщеря си? – попитал той везира.

– Господарю – отвърнал великият везир, – самата тя го пожела. Мисълта за злочестата съдба, която я очаква, не можа да я спре.

– Да не стане някоя грешка, везире! – рекъл султанът. – Нали знаеш, че самият ти ще трябва да я лишиш от живот? Кълна се – ако тогава не ми се подчиниш, ще платиш с главата си!

– Господарю, ще се подчиня, каквато и да е цената – отвърнал везирът. – Аз съм баща, но съм и твой поданик.

И султанът се съгласил великият везир да му доведе дъщеря си.

Везирът съобщил тази вест на Шехеразада, която я приела, сякаш била най-желаното нещо на света. Горещо благодарила на баща си, че ще удовлетвори нейната молба, и като видяла, че е все така съсипан от мъка, казала, че се надява везирът никога да не съжалява, че ѝ е позволил да се омъжи за султана. После се оттеглила, за да се приготви за срещата, и повикала сестра си Дунязадаа. Когато останали насаме, Шехеразада ѝ казала:

– Мила ми сестричке, моля те да ми помогнеш по един много важен въпрос. Баща ни ще ме отведе в двореца, за да отпразнувам женитбата си със султана. Когато Шахриар ме приеме, ще поискам от него като последна молба да ти позволи да спиш в султанските покои, за да бъдем двете заедно през последната нощ на моя живот. Надявам се, че ще изпълни молбата ми. Тогава, точно час преди да се развидели, ти трябва да ме събудиш със следните думи: „Сестро, ако не спиш, моля те преди изгрев слънце да ми разкажеш една от твоите прекрасни приказки.“ Ще започна да разказвам и дано по този начин отърва хората от ужаса, в който живеят.

Дунязада с радост се съгласила да изпълни заръката ѝ.

В обичайния час великият везир завел Шехеразада в двореца и я представил на султана. Когато открил лицето ѝ, Шахриар се изумил от красотата на девойката. Ала понеже видял, че в очите ѝ се спотайва страх, я попитал каква е причината за това.

– Господарю! – отвърнала девойката. – Имам сестра, с която се обичаме безмерно. Позволи ѝ да спи тази нощ в твоите покои, защото това ще бъде последното ни време заедно.

Султанът изпълнил молбата на Шехеразада и пратил да доведат сестра ѝ Дунязада.

Час преди да се разсъмне, Дунязада се събудила и извикала:

– Сестро, ако не спиш, моля те преди изгрев слънце да ми разкажеш една от своите прекрасни приказки. За последен път искам да чуя гласа ти!

Шехеразада не отговорила на девойката, а се обърнала към султана с думите:

– Повелителю, мога ли да изпълня молбата на сестра си?

– На драго сърце – великодушно разрешил той.

От този ден нататък Шехеразада не спряла да разказва своите приказки и това продължило хиляда и една нощ.

Живял някога в Багдад търговец, който имал син на име Абу ал-Хасан ал-Халия. Когато умрял, оставил на своя наследник голямо богатство, а младият мъж го разделил на две равни части. Едната половина скрил на сигурно място, другата похарчил: ходел по празненства, ял и пил, докато не останал без пари. Надявал се, че ще има верни другари и когато джобовите му се изпразнили, нищо такова не се случило – някогашните приятели направо спрели да го забелязват. Започнал да си седи у дома и се оплакал на майка си, а тя казала:

– Така върви светът, синко. Ако човек има пари, радва се на почит и уважение. Ала ако джобът му е празен, остава без приятелите, които е хранил и поил.

Замислил се младият мъж и не спрял да повтаря думите, които чул от майка си. После станал и отишъл на мястото, където бил скрил втората половина от наследството. Взел го и отново заживял нашироко, но се заклел да не се вижда с нито един от предишните си другари. По тази причина всяка вечер сядал на моста на река Ефрат и наблюдавал минувачите. Ако видел непознат мъж, канел го у дома, гощавал го и двамата прекарвали цяла нощ в сладки приказки. После си вземал сбогом с него и дори да го срещнел отново, правел се, че не го познава. Това продължило близо година, докато един ден по моста не минали Харун ал-Рашид и стражникът Масрур, предрешени като търговци, както бил обичаят им, когато обикаляли, за да наблюдават как живеят поданиците на халифа. Абу ал-Хасан не ги познал, но му допаднали. Станал от мястото си и ги спрял с думите:

– Каня ви на гости у дома. Ще хапнем, ще пийнем и ще си говорим. Има прясно опечени питки, вкусно месо и чудесно вино.

Отначало халифът не приел поканата, но младият мъж бил толкова на-стойчив, че двамата със стражника се съгласили. Абу ал-Хасан ги въвел в богато украсена зала с фонтан от злато и слонова кост. Халифът седнал на трапезата, а Масрур останал да пази на вратата. Яли, пили и накрая дома-кинът извикал красива робиня да им свири и пее. Халифът се наслаждавал на всичко и накрая попитал:

– Кой си ти, младежо? Разкажи ми за себе си, а аз ще се отблагодаря за твоето гостоприемство.

– Ще ти разкажа една необикновена история – казал Абу ал-Хасан, – от която ще разбереш, че има причина да живея по този начин.

– И каква е тази причина? – поинтересувал се Харун ал-Рашид.

– Причината си има опашка – отвърнал младият мъж.

Халифът се засмял на думите му, а Абу ал-Хасан добавил:

– За да ти стане ясно какво имам предвид, ще ти разкажа историята за безделника и гостилничаря.

Историята за безделника и гостилничаря

Веднъж, когато един безделник се събудил, той си дал сметка, че си няма нищо на света. А понеже нямал и работа за вършене, легнал си отново и задрямал. Събудил се чак когато слънцето вече прежуряло. Станал и излязъл да се поразходи. Сигнал до една гостилница, от която се носела миризмата на печено, и усетил глад, ала в джоба се нямал пукната пара. Отишъл при гостилничаря и казал:

– Искам да купя месо за половин дирхам и ориз за четвърт дирхам, а също и хляб.

Гостилничарят му занесъл поръчката, а безделникът седнал на една маса и ял, докато не очистил всичко в чинията. После взел да се чуди как ще се заплати за обета. Огледал се и зърнал на земята захлупена пръс-тена купа. Повдигнал я и видял отдолу наскоро отрязана конска опашка,

от която още капела кръв. Веднага съобразил, че готвачът слага в ястията и конско месо. Испитал облекчение, че е открил такава измама, станал и спокойно тръгнал да излиза от гостилницата. А собственикът извикал:

– Стой, крадецо! Първо си плати!

– Как се осмеляваш да искаш пари от мене, измамнико? – на свой ред извикал безделникът.

– Какви ги приказваш? Яде месо, яде ориз, яде хляб, а пък съм те бил измамил! – ядосал се гостилничарят.

– Долен лъжец такъв! – не му останал дължен безделникът.

Тогава гостилничарят го хванал за дрехата и взел да събира хора с виковете си:

– Идвайте на помощ! Този мъж не ми плати!

Надошла тълпа и всички настоявали безделникът да си плати. А той казал:

– Дадох му един дирхам на влизане!

– Кълна се, само спомена пари, нищо не ми е давал! – извикал гостилничарят и взел да го налага с каквото му падне, ала безделникът отвърщал на ударите му.

Хората се намесили и казали:

– По-добре мирно си уредете сметките, не си струва да се биете!

А безделникът отвърнал:

– Нищо подобно! Причина има и тя е с опашка!

Гостилничарят се досетил, че той говори за конското месо, и побързал да каже:

– Като си помислих, май че греша. Наистина ми даде един дирхам на влизане, а яденето му струва само четвърт дирхам. Върни се, човече, и яж още колкото ти душа иска!

– Да знаеш, братко, че си имам и собствена история с причина! – рекъл Абу ал-Хасан на халифа.

Халифът се засмял и отвърнал:

– Кълна се във Всевишния, много забавен беше разказът ти! Каж ми сега каква е твоята история с причина.

– С радост, любезни – съгласил се Абу ал-Хасан и започнал.

– Казвам се Абу ал-Хасан ал-Халия. Наследих много пари от баща си и разделих сумата на две. Първата половина прахосах с разгулни другари, а когато останах с празни джобове, никой от тях не ми предложи и троха хляб. Тогава взех решение с останалата половина да посрещам по гост на вечер. За това и на тебе казах, че друг път няма да се наслаждаваме на компанията си.

Като чул това, халиф Харун ал-Рашид избухнал в смях и рекъл:

– Кълна се във Всевишния, братко, че не ти се сърдя, дето си решил така. Особено след като знам защо се е случило и научих за причината, която има опашка. Въпреки това не мисля да се разделяме.

– Почакай, гостенино! Нали ти казах, че повече няма да се срещаме? – напомнил му домакинът, докато оставял на трапезата блюдо с печена гъска и питки заедно със старо, бистро и уханно вино.

Рецитирали стихове и продължили да си говорят чак до полунощ, когато халифът попитал:

– Братко, има ли нещо, което от цялата си душа искаш да постигнеш или да предотвратиш?

– За нищо в живота си не съжалявам, но не бих възразил да заемам пост, от който да давам разрешения или да забранявам, за да сложа в ред каквото съм си наумил.

– Кажете какво имаш предвид? – поинтересувал се Харун ал-Рашид.

– Моля се някой ден да стана халиф – отговорил Абу ал-Хасан, – та да отмъстя на съседите си. Недалече от къщата ми живеят четирима шейхове, които все ме ругаят, че посрещам гости. Заканват се, че ще донесат за мен на халифа. Ако имам власт, щях да ги осъдя на удари с камшик, а после да пратя глашатай да обиколи с тях улиците, като вика: „Тези хора са наказани, защото отравят радостта на другите!“

– Дано молитвите ти бъдат чути – рекъл Харун ал-Рашид. – Да пием по още една чаша, а утре вечер пак ще дойда!

– Няма да стане! – не отстъпил домакинът, но напълнил чашите.

Халифът бързо отпил от своето вино, пуснал тайно в чашата си билка за сън и казал:

– Приятелю, готов съм да ти поверя живота си. Изпий това вино от ръцете ми!

Щом Абу ал-Хасан го сторил, паднал на земята като покосен. А Харун ал-Рашид поръчал на своя роб:

– Вдигни домакина и ми го донеси в двореца!

А самият той си тръгнал.

По първи петли Масрур стигнал с Абу ал-Хасан в двореца.

Харун ал-Рашид повикал великия везир Джаафар ал-Бармаки и му казал:

– Добре огледай този млад мъж. Когато днес го видиш да седи на трона ми, облечен в скъпи дрехи, искам да му се подчиняваш заедно с всички придворни, каквото и да заповяда.

После му довели прислужващите девойки и той им наредил:

– Когато този мъж се събуди, искам да целувате земята, по която стъпва. Ще му служите, все едно че е вашият халиф!

Младият мъж спал дълбоко до изгрев слънце, но накрая отворил очи. Огледал се и видял, че се намира в покои със стени, по които има орнаменти от злато и лазурит, по свода проблясват звезди от скъпоценни камъни, а завесите са от брокат. Каните били кристални и горели десетки светилници. Влизали и излизали придворни, стражи, робини и роби. Абу ал-Хасан толкова се изненадал, че си казал: „Или сънувам, или съм попаднал в рая!“ Толкова се почудил, че ухапал пръста си, за да провери дали всичко става наяве. Повикал една от робините, която стояла наблизко, а тя казала:

- На твоите услуги, принце, халифе наш!
- Затвори лъжливата си уста, клетнице! – извикал той.

В същия миг към него пристъпила друга робиня, целунала земята там, където бил стъпил, и казала:

- На твоите заповеди, господарю наш!
- Къде е халифът? – попитал младият мъж един везир.
- Ти си халифът – уверил го везирът.
- А ти си един долен лъжец! – избухнал Абу ал-Хасан.

После попитал друг везир:

- Кажи, добри ми човече, наистина ли аз съм халифът?
- Ти си халифът, господарю – днес, както и всеки друг ден! – отвърнал везирът.

Младият мъж се засмял и решил, че полудява. Казал:

- Нима е възможно тази нощ да съм станал халиф, след като вчера бях шегобиецът Абу ал-Хасан?!

На тези думи великият везир отговорил:

- Ти си халифът, господар на праведните и властелин на световите!

Всички се скупчили около него, а той продължил да се чуди какво става. Донесли му изработени от зелена коприна зелени чехли, украсени със старо злато, и той ги обул. Завели го да се измие, после му облекли одежди от брокат, връчили му халифския кинжал и Абу ал-Хасан скоро започнал да вярва, че наистина е станал халиф. А Харун ал-Рашид скришно наблюдавал какво прави и се заливал в смях.

Влязъл хазнатарят, младият мъж станал, за да го посрещне, а той му казал:

- Почитаеми господарю, нима си забравил, че всички ти се подчиняват и ти не бива да ставаш на крака за никого?

После свитата го отвела в тронната зала на халифата и той заел височайшето място. Било пълно с пратеници от различни държави, дошли да засвидетелстват уважението си. Накрая главният везир се поклонил доземи и казал:

– Дано Всевишният ти отреди дълъг живот и много късмет! Дано съседите ти никога не те нападат, халифе на всички градове, владетелю на света!

Като чул думите му, Абу ал-Хасан, който взел да вярва, че той е халифът, извикал:

– Нареждам ти да отидеш до улицата, на която живее майката на безделника Абу ал-Хасан! Ще ѝ предадеш моите почитания заедно със сто жълтици. После ще идеш до близката джамия и ще наредиш стражникът да набие с камшик четиримата шейхове, да ги сложи да седнат на магара, обърнати към опашката, и да ги прогони да идат в някой друг град. А през това време глашатаят да вика: „Това е наградата за онези, които разпространяват злостни слухове, тормозят съседите си, развалят им удоволствието и не им дават да ядат и да пият!“

Великият везир веднага казал:

– Слушам и се повинувам, господарю! Твоите думи са закон за мене!

А Абу ал-Хасан прекарал деня си, като пращал дарове, давал заповеди, с които да позволява или да забранява нещо, докато не се стъмнило. Тогава разрешил на придворните да се оттеглят, а той седнал на богата трапеза в ярко осветена зала, докато десетки робини свирели на различни инструменти и танцували. Имал чувството, че се намира в рая и сърцето му преливало от щастие. През цялото това време Харун ал-Рашид продължил тайно да го наблюдава и да се смее на онова, което се случвало. Когато станало много късно, истинският халиф накарал една робиня да сипе приспивателно в чашата на Абу ал-Хасан и скоро той дълбоко заспал. Тогава халифът наредил да го отнесат в родния му дом. Стражникът Масрур изпълнил заповедта му и после се прибрал в двореца, а Харун ал-Рашид спокойно спал до сутринта. Младият безделник също продължил да спи, а когато се събудил, взел да вика дворцовите слуги с имената, които му били казали. Майка му го чула и с изненада попитала:

– Какво ти става? Да не би още да сънуваш?

А той отворил очи и понеже очаквал да види не възрастна жена до постелята си, а млада робиня, не познал родната си майка и още сънен, извикал:

– Коя си ти?

– Майка ти – отвърнала тя.

– Лъжеш! – не ѝ повярвал той. – Не може да си майка на халифа, властелин на световите!

Горката жена изпищяла и извикала:

– Ума си ли загуби, синко? Замълчи! Иначе може да те осъдят на смърт. Ако някой те чуе, непременно ще донесе в двореца!

Младият мъж се сепнал, станал и се огледал. Бил облечен в прости дрехи и се намирал в къщата си, а до него стояла неговата майка. Решил, че полудява и казал:

– Кълна ти се, майко, че преживях нещо, което не ми приличаше на сън. Бях в двореца, седях на халифския диван и управлявах държавата. Давах заповеди като истински халиф и имах безброй слуги.

– Синко, умът ти прави лоша шега. Ако не се смириш, ще те затворят заедно с побърканите. Със сигурност някой зъл дух ти се подиграва. Понякога джиновете объркват хората. Каж ми, сине, с кого беше онази вечер?

Младият мъж се замислил и накрая отвърнал:

– На гости ми беше мъж, на когото говорих за миналото си. Положително е бил джин и значи аз не съм халиф, а Абу ал-Хасан, както твърдиш ти, майко.

– Синко, имам за теб добри вести. Вчера главният везир Джаафар ал-Бармаки и стражниците наказаха четиримата шейхове и ги прогониха от Багдад. А глашатаят извика, та да чуят всички: „Това е наградата за онези, които разпространяват злостни слухове, тормозят съседите си, развалят им удоволствието и не им дават да ядат и да пият!“ Нещо повече: халифът прати да ми предадат поздравите му заедно със сто златни динара!

Като чул това, младият мъж извикал:

– Проклетата жено, как се осмели да ми противоречиш и да твърдиш, че не съм повелителят на правоверните? Аз наредих на великия везир да набие шейховете и да ги разведе из града за назидание. Аз ти пратих поздравите и стоте жълтици. Аз съм властелинът на световите, а ти си долна лъжкия! Омагьосала си ме!

И понечил да удари горката си майка, а тя побягнала и взела да вика:

– Помощ, помощ! Няма ли кой да ми помогне?

Притичали съседите и отървали жената, а сина ѝ хванали, вързали го и го отвели в къщата, където прибирали умопобърканите. Там казали:

– Абу ал-Хасан полудя. Джиновете са го погубили.

А младият човек извикал:

– Лъжете! Не съм си изгубил ума и не съм Абу ал-Хасан, а халифът на Багдад!

Оковали го във вериги и се готвели да го затворят, когато той дошъл на себе си и казал:

– Права си, майко! Наистина не бях на себе си. Умолявам те, опитай да ме освободиш, иначе ще загина тук!

Майката успяла да убеди лечителите да го пуснат и го отвела у дома, а Абу ал-Хасан се върнал към предишния си живот. Пригответил угощение с изискани ястия и хубаво вино, а после отишъл на моста, за да гледа няма ли да мине човек, с когото ще може да седне на приятни приказки. Не щеш

ли, отново минал Харун ал-Рашид заедно със стражника си Масрур. Този път обаче мъжът не ги поздравил, а извикал на халифа:

– Махай се, джин на джиновете! Нищо не ти бях направил, моята вина беше единствено, че те поканих на гости и седя на трапезата ми. Твоите зли духове – джинове, шайтани¹ и мариди – толкова объркаха мислите ми, че накрая ме затвориха при умопобърканите!

Харун ал-Рашид се усмихнал и седнал до него с думите:

– Не ти ли казах, че пак ще се срещнем?

– Не искам да те виждам, злосторнико! – опитал да го прогони Абу ал-Хасан.

– Приятелю – рекъл халифът, – когато си тръгвах, забравих да хлопна вратата. Сигурно някой джин се е вмъкнал в къщата ти!

– Как си могъл да го направиш? – възкликнал мъжът. – Толкова ме измъчиха злите сили!

И разказал на Харун ал-Рашид всичко, което му се било случило.

Халифът едва сдържал смеха си и накрая рекъл:

– Виждам, че си се отървал благополучно и си добре, нека го отпразнуваме!

– Никога вече няма да те покана на гости! – възпротивил се Абу ал-Хасан.

Ала Харун ал-Рашид му обещал да го закриля от шейховете, ако решат да му отмъстят, така че Абу ал-Хасан се поблазнил и отново го завел у дома, но при едно условие: да се закълне в името на пророк Сулайман ибн Дауд, че няма да си прави шеги с него.

Халифът се съгласил и двамата седнали на трапезата. Времето им минало в разказване на весели истории, докато накрая главите им не се замаляли от виното и тогава Абу ал-Хасан си признал:

– Да знаеш, уважаеми, че още не мога да разбера какво точно ми се случи. Имам чувството, че по едно време наистина бях господар на правоверните! И съм сигурен, че беше наяве.

– Човек често приема съня за истина – успокоил го Харун ал-Рашид. – Не се тревожи за нищо, направи ми удоволствието да изпиеш и това вино!

И му подал чаша, в която тайно бил сложил щипка упойващ прах.

Щом Абу ал-Хасан изпил подправеното вино, паднал като покосен на земята, а халифът отново наредил на стражника да отнесе домакина в двореца. Робини засвирили над главата му със сладкогласни цафари, дърпали струните на тамбури и редели нежни песни чак до зори, когато младият мъж се събудил.

Щом видял къде се намира, Абу ал-Хасан извикал:

¹ Шайтан – название на дявола в ислямската митология.

– Всевишни, помогни ми, защото сега сигурно ще се случи нещо по-лошо от предния път! Не искам да се връщам при умопобърканите!

И се завил презглава. Но след време надникнал и отново видял, че се намира в господарските покои.

– Ставай, повелителю на правоверните! – казал му един от везирите. – Наслади се на двореца и робините си!

– Наистина ли аз съм халифът? – попитал го младият мъж. – Едва ли. По-скоро ме лъжеш. Напил съм се и сега сънувам!

Ала след време се надигнал и взел да си припомня всичко отпреди, включително как в лудницата се опитали да го укротят, като го удрят с камшик. Пак огледал покоите си и казал: „Всички тези хора наоколо, както и певиците, са джинове, приели човешки облик. Дано ме пощади Всевишният!“ И попитал една робиня:

– Каж ми, кой съм аз?

– Ти си повелителят на правоверните! – веднага отвърнала тя.

– Лъжеш! – усъмнил се той. – Ако е така, ела ухапи пръста ми – ако ме заболи, значи не сънувам!

Девојката се приближила, ухапала пръста му и той извикал от болка. Ала и това не убедило Абу ал-Хасан. Накарал един роб да го ухапе по ухото, обаче този роб не бил с ум като бръснач – така захапал ухото му, че без малко щял да го откъсне. Нароченият за халиф го молил да спре, но робът не знаел арабски. Абу ал-Хасан взел да пищи, а Харун ал-Рашид, който тайно наблюдавал всичко, щял да се пръсне от смях.

Накрая и всички наоколо взели да се смеят, дръпнали роба настрана, а младият мъж казал:

– Проклети джинове, нямате милост! Ала не сте виновни вие, а господарят ви, който ви е превърнал от духове на простосмъртни. Дано Всевишният ми помогне да се избавя от вас!

Не на себе си, той станал, разкъсал дрехите си и взел да подскача из стаята, сякаш танцувал.

Халифът не издържал, подал се иззад завесата и извикал:

– Спри, Абу ал-Хасан, ще ме умориш!

Този път Абу ал-Хасан познал в изскочилия мъж халифа на Багдад и казал:

– Създателят ми е свидетел, че точно ти си се погрижи за мен и за майка ми! Благодарение на тебе съм се отървал от зловните шейхове!

Хвърлил се в нозете на Харун ал-Рашид и му пожелал благоденствие и дълъг живот. А халифът го взел на служба в двореца – направил го главен виночерпец, намерил му добра жена, на име Нузхат ал-Фуад, и му дал много пари.

Оттам нататък Абу ал-Хасан заживял щастливо – ял, пил и се веселил, докато парите му не взели да свършват. Тогава казал на жена си:

– Ще скроя номер на халифа, с което ще забогатеем с двеста динара и парче коприна!

– А какво ще трябва да направим? – попитала тя.

– Ще се престорим на мъртви, и то по следния начин. Първо ще го направя аз – ще легна, без да мърдам. Ти ще ме покриеш с чаршаф, ще ми развържеш тюрбана, а на корема ми ще сложиш нож и малко сол. После ще се разрошиш, ще разкъсаш дрехата си, ще плачеш и ще пищеш. Като те попита господарката какво е станало, ти ще ѝ отговориш, че ѝ пожелаваш да надживее мъжа ти Абу ал-Хасан, защото е умрял. Господарката ще нареди на новия хазнатар да ти даде сто динара от хазната, както и копринен плат за саван, а когато се върнеш при мене, аз ще стана, а ти ще легнеш на моето място. Ще разкъсам дрехите си, ще крещя и ще ида при Харун ал-Рашид, а когато ме попита защо съм изтерзан, ще му кажа, че му пожелавам да надживее Нузхат ал-Фуад, защото е умряла. А халифът ще поръча на хазнатаря да ми даде сто динара и парче коприна, за да се погрижа за покойната, като обещае и той да дойде по-късно.

Така и станало. И Нузхат ал-Фуад, и Абу ал-Хасан изпълнили точно замисленото. Скрили парите и парчетата коприна, подир което седнали на сладки приказки. Междувременно халиф Харун ал-Рашид заварил съпругата си Зубейда безутешно да риде. Казала му:

– Господарю, дано надживееш своя приятел Абу ал-Хасан, който се е представил на Всевишния!

Халифът се усмихнал и се обърнал към стражника Масрур с думите:

– Я кажи на господарката не беше ли Абу ал-Хасан преди малко при мене жив и здрав? И не каза ли той, че жена му е умряла?

Преди Масрур да отговори, Зубейда извикала:

– Престани да се шегуваш! Не стига, че Абу ал-Хасан е мъртъв, ами твърдиш, че и любимата ми робиня Нузхат ал-Фуад е мъртва! Не ме прави на глупачка!

– Ако искаш да знаеш, точно Нузхат ал-Фуад е мъртва! – рекъл халифът.

– Какво говориш! – избухнала жена му. – Нузхат току-що беше при мене с разкъсани дрехи и разпусната коса. Плачеше за смъртта на съпруга си! Успокоих я, дадох ѝ сто динара и парче коприна и веднага дойдох при тебе, за да ти съобща за смъртта на любимия ти виночерпец!

– Как не! Тъкмо Нузхат ал-Фуад е мъртва! – рекъл Харун ал-Рашид.

– Ни най-малко! Мъртъв е твоят другар Абу ал-Хасан! – не отстъпвала Зубейда.

Халифът толкова се ядосал, че почервенял като нар и извикал на Масрур:

– Бързо иди в къщата на виночерпеца и виж кой е умрял!

А на жена си рекъл:

– Искаш ли да се хванем на бас? Аз казвам, че е умряла Нузхат ал-Фуад.

– Искам – отговорила тя. – Аз казвам, че е умрял Абу ал-Хасан!

– Залагам моята Градина на насладите срещу твоя дворец!

Като постигнали съгласие за облога, двамата седнали да чакат завръщането на Масрур.

А в това време Абу ал-Хасан, който стоял на прозореца, видял тичащия Масрур и веднага се досетил, че халифът и жена му са обсъждали въпроса кой точно е умрял, затова казал на Нузхат:

– Лягай бързо и се направи на умряла, за да може да донесат на халифа, че аз съм казал истината!

Легнала тя, Абу ал-Хасан я покрил с копринен плат, седнал до главата ѝ и започнал да я оплаква.

Видял това пратеникът, върнал се в двореца и го разказал на господарите. Харун ал-Рашид се развеселил и му рекъл:

– Повтори го, да го чуе добре глупавата ти господарка!

Ядосала се Зубейда и казала:

– Глупав е само онзи, който приема за истина думите на робите!

И добавила:

– Нека сега аз пратя човек, на когото имам вяра, за да провери!

Накарала своята стара дойка да иде в къщата на Абу ал-Хасан и да види кой е умрял.

Виночерпецът обаче пак бил на прозореца и разбрал, че този път пратеникът е на господарката. Бързо легнал на земята и се престорил на мъртъв, а жена му седнала до него да го оплаква. Дойката ѝ разказала какво е съобщил Масрур и добавила, че стражникът сигурно го прави нарочно, за да скара господарите.

За всеки случай старицата отгърнала покривалото, за да зърне лицето на мъртвеца. Видяла, че очите му са затворени и лежи неподвижно. Не можело да има съмнение, че е мъртъв. Тя също избухнала в ридания за ненавременната смърт на младия мъж.

Върнала се и разказала на Зубейда какво е видяла, а господарката я пратила при халифа, за да чуе от устата ѝ, че робинята е жива и здрава, а е починал мъжът ѝ.

Халифът и съпругата му се сдърпали не на шега и всеки смятал, че неговият пратеник говори истината. Накрая Харун ал-Рашид отсъдил:

– Аз лъжа, и слугата ми лъже. Ти лъжеш, и дойката ти лъже. Предлагам ти четиримата заедно да отидем в къщата на Абу ал-Хасан и лично да се уверим каква е истината.

Направили още облози и тръгнали. Когато Абу ал-Хасан видял, че идат, разбрал какво се е случило и взел да се чуди как да излезе от положението. Накрая казал:

– Жено, да лягаме веднага и да се престорим на мъртви. Задръж дъха си да не се издадем!

Когато посетителите видели и двамата, проснати на земята, Зубейда избухнала в сълзи и извикала:

– Със сигурност горката Нузрат е умряла от мъка по съпруга си!

– Говориш врели-некипели! – избухнал халифът. – Робинята ти със сигурност е умряла преди мъжа си, защото той дойде да ми съобщи за нейната смърт. Тогава му дадох сто динара и парче коприна. Дори му обещах да му намеря нова и достойна съпруга! Ала изглежда не е успял да се примири с нейната смърт, затова също е умрял. Значи аз печеля баса!

Господарката Зубейда не се съгласила и препирнята им взела да става ожесточена. Накрая Харун ал-Рашид замълчал, седнал на земята, помислил и след малко казал:

– Кълна се в паметта на скъпите си родители, че ако някой ми каже кой е починал преди другия, ще му дам хиляда динара!

Когато Абу ал-Хасан чул това, скочил на крака и извикал:

– Аз умрях пръв, господарю! На мене дължиш обещаните хиляда динара!

Нузхат ал-Фуад също се изправила, а Харун ал-Рашид и жена му толкова се зарадвали, че нито тя, нито мъжът ѝ са умрели, че им простили коежите и обещали да им помагат в нужда. Халифът увеличил заплатата на виночерпеца и оттогава насетне Абу ал-Хасан и Нузхат ал-Фуад живели в мир и любов, докато не се появил Разрушителят на радостта и не ги отвел със себе си.

ПРИКАЗКА
за принцовете
дервиши и
багдадските
девојки

По времето, когато халиф бил Харун ал-Рашид, в Багдад живеел беден хамалин, умен и находчив. Една сутрин седял както обикновено на пазарището с голям кош в очакване да бъде нает, когато висока млада жена с дълго муселинено покривало се спряла пред него и казала:

– Вземи коша си и ме последвай.

Хамалинът много харесал гласа и вида ѝ, веднага скочил на крака, грабнал коша, сложил го на главата си и докато вървял, все си повтарял: „Ох, какъв хубав ден! Най-после имам късмет!“

Жената скоро спряла пред затворена врата и почукала. Отворил ѝ старец с дълга бяла брада, а тя без думи му подала пари. Старецът, изглежда, знаел какво иска, влязъл вътре и подир малко се върнал с голяма кана вино, която хамалинът сложил в коша. После жената му дала знак и двамата продължили пътя си.

Следващото място, на което отишли, било магазин за плодове и цветя, където тя купила голямо количество ябълки, кайсии, праскови и други плодове, както и кремове, жасмин и всякакви растения с упойваща миризма. После се отбили при касапина, зарзаватчията и кокошаря, докато накрая хамалинът не извикал, останал без сили: „Уважаема, ако ми беше казала, че ще купуваш провизии, за да изхраниш цял град, щях да тръгна с кон или по-скоро с камила!“ Жената се засмяла, уверила го, че има още малко да пазарува и след като купила различни подправки и благоухания от една сергия, спряла пред къща, приличаща на дворец, и леко почукала на вратата. Отворила девойка с такава красота, че заслепила натоварения хамалин, при това със сигурност не била прислужница. Жената, която го наела, с насмешка го гледала, докато девойката не казала:

– Няма ли да влезете, сестро? Клетникът носи много покупки, ще вземе да се строполи на земята!

Влезли, девойката заключила, подир което минали през голям двор, заобиколен от пасаж с арки. В края на двора имало диван от кехлибар, покачен на четири стълба от абанос, украсени с бисери и елмази. В средата на двора басейн се пълнел от фонтан, бликащ от устата на лъв от злато.

Хамалинът забелязал всичко и се изпълнил с възхищение, ала вниманието му било привлечено най-много от трета жена, която седяла на дивана, защото била още по-красива от първите две жени. По уважението, което ѝ оказвали те, преценил, че е най-голямата, и не грешал. Казвала се Зубейда. Името на пазаруващата било Садие, а на поддържащата домакинството – Амина. Една дума на Зубейда стигала, за да вземат Садие и Амина покупките от хамалина, който с радост се освободил от товара си, а когато кошницата се изпразнила, тя платила на мъжа от добре по-добре. Ала понеже вместо да си тръгне той стоял нерешително, Зубейда го попитала какво има, да не би да очаква още пари.

– Почитаема – отвърнал той, – вече ми плати доволно и сигурно е проява на неуважение, че не си тръгвам веднага. Много се извинявам, само че загубих и ума, и дума, като видях толкова красиви девойки да се грижат сами за себе си. Жени без мъже живеят толкова скучно, колкото и мъже без жени.

И след като изредил няколко истории в потвърждение на думите си, в заключение той помолил да му позволят да остане, за да бъде четвъртият на тяхната вечеря.

Това се сторило забавно на девойките и след като обсъдили предложението, решили да се съгласят, за да прекарат по-интересно времето.

А Зубейда казала:

– Имай предвид, приятелю, че приемаме при едно условие: да се държиш крайно любезно и да запазиш тайната за нашия живот, която може да ти се разкрие поради обстоятелствата.

После всички седнали на трапезата, отрупана с ястия, донесени от Амина.

След първите няколко хапки Амина сипала вино. Най-напред, според обичая, отпила от златния си бокал, после сипала и на сестрите си. Когато дошъл ред на хамалина, той целунал ръката на Амина и изпял песен в прослава на виното, която съчинил начаса. Трите девойки харесали песента, а после и те запели, така че пиршеството било весело и продължило много по-дълго, отколкото предполагали.

Накрая, когато Садие видяла, че слънцето клони на залез, казала на хамалина:

– Ставай и тръгвай, дойде време да се разделим!

– Уважаема, как така да си тръгна, виж в какво положение съм! Замаян съм от виното и от радостта, че се запознах с трите ви, и никога няма да намеря пътя към своя дом. Позволете ми да остана до сутринта, за да дойда на себе си, и тогава ще си тръгна в мига, когато пожелаете.

– Нека остане – обадила се Амина, която и по-преди показвала приятелското си отношение. – Заслужава го, след като толкова ни забавлява!

– Добре, щом го искаш, сестро – казала Зубейда, – но при това положение искам да поставя още едно условие. И казала на госта: – Ако останеш, трябва да обещаеш, че няма да задаваш въпроси за нищо, което видиш. Ако не го направиш, може да чуеш неща, които няма да са ти приятни.

Речено – сторено. Амина донесла още лакомства, запалили благоуханни свещи. Отново седнали на трапезата и с наслада яли, пили, пели и рецитирали стихове. Всички отлично се забавлявали, ала изведнъж на вратата се почукало. Садие отишла да отвори. Скоро се върнала и казала, че са дошли трима странстващи дервиши¹, всичките – слепи с дясното око, с обръснати глави, вежди и бради. Молели за подслон, защото току-що били пристигнали в Багдад, а нощта настъпвала.

– Изглеждат почтени хора – казала тя, а освен това нямате представа колко са забавни. Сигурна съм, че компанията им ще бъде приятна!

Зубейда и Амина не били съвсем съгласни да приемат странниците и Садие знаела причината да се колебаят. Но тя толкова настоявала, че накрая другите се съгласили и Зубейда наредила:

– Да дойдат, само че ги предупреди да не казват мнението си по въпроси, които не ги засягат, и непременно ги накарай да прочетат надписа над вратата.

А на вратата със златни букви пишело: „Който се бърка в чужди работи, чува неща, които не го радват.“

Тримата дервиши влезли, ниско се поклонили и благодарили на домакините за добрината и гостоприемството. Сестрите ги приветствали и мъжете тъкмо се накупили да седнат, когато забелязали хамалина, чието облекло не се различавало много от тяхното, макар че имал коса. Единият дервиш казал:

– Сигурно това е наш арабски брат, който се е обърнал против господаря.

Хамалинът, изпил доста вино, бил много унесен, но чул тези думи и без да помръдне, викнал сърдито на дервиша:

¹ Аскети, последователи на суфизма (мистично направление в исляма).

– Седи си там и си гледай работата! Не прочете ли какво пише над вратата? Хората не са длъжни да живеят по един и същ начин!

– Не се ядосвай, млади момко! – рекъл дервишът. – Не исках да те обидя.

Разправията приключила и отново взели да похапват. Когато дервишите се заситили, предложили на домакините да посвирят заедно, ако в къщата има някакви инструменти. Момичетата се зарадвали, Садие отишла да провери какво е положението и се върнала с тамбура и с всякакви свирки. Всеки дервиш взел предпочитания от него инструмент. Засвирили позната мелодия, а девойките запели. Песента била много весела, така че сегиз-тогиз певиците спирали, за да се посмеят. Не щеш ли, на вратата отново се почукало.

Рано същата вечер халиф Харун ал-Рашид тайно излязъл от двореца, придружен от Джаафар ал-Бармаки, великия везир, и двамата облечени като търговци. Вървели по улицата, чули музиката и веселия смях, носещи се от къщата на девойките, и халифът поискал да се отбие, за да види какво става. Макар че везирът разубеждавал господаря да не се натрапват на чуждото празненство, Харун ал-Рашид държал на своето.

На почукването на везира вратата отворила Садие със свещ в ръката. Изумен от нейната красота, везирът казал почтително:

– Уважаема, ние сме двама търговци и току-що пристигахме от Мосул. Понеже ни сполетя преমেждие, закъсняхме и за жалост препълненият хан е затворил врати до утре сутринта. Чудехме се какво да правим, тръгнахме да скитаме по улиците и видяхме, че у вас свети и се чуват гласове. Молбата ни е да ни приютите до сутринта. Ако сторите тази добрина, обещаваме да прекарате приятно времето с нас.

Садие отвърнала на търговеца, че най-напред трябва да се допита до сестрите си, и след като го сторила, дошла да каже, че двамата са поканени на трапезата. Халифът и везирът влезли и учтиво са поклонили на девойките и техните гости. А Зубейда, като господарка, се приближила и казала:

– Добре дошли сте тук. С ваше позволение чуйте какви трябва да бъдете: можете да имате колкото искате очи, но не и езици. Не задавайте въпроси за нищо, колкото и странно да ви изглежда.

– Девойко, ще ти се подчиним – уверил я везирът. – Достатъчно други неща ни интересуват и радват, та да се занимаваме с онова, което не ни е работа.

После двамата с Харун ал-Рашид седнали на трапезата и всички пили за здравето на новодошлите.

Джаафар разговарял с домакините, а през това време халифът се чудел кои ли са тези млади жени и защо и тримата дервиши са загубили дясното си око. Горял от нетърпение да попита, но молбата на Зубейда го карала да се въздържа, затова също опитал да вземе участие в оживения разговор